

Åpningstale til
Den Norske Landbruksveke 1993:
LANDBRUK 93
Hellerudsletta 3.juni
Av
Statsminister Gro Harlem Brundtland

Kjære publikum og arrangører av Landbruk 93 - kjære utstillere;

Først må vi jo få gratulere det norske landslaget i fotball. Seieren på Ullevål viser oss at det nytter; å sette seg høye mål, ville dem, og så ta steg for steg gjennom fornuftig og disiplinert framrykking. Spenningen vil fortsatt være på topp, og det gjenstår mye. Men i veien mot VM-sluttspillet er hver seier en milepæl, og gårsdagens må vi alle ta av oss hatten for. Mine gratulasjoner til fotballgutta og Drillo!

Også landbruket er inne i en spennende tid. Næringen står - som de fleste andre av våre store næringer - i omstillingenes tegn. Dette er ikke nytt. Et levende samfunn vil alltid måtte være på leting etter nye muligheter.

I hele etterkrigstiden har sysselsettingen sunket. Men på det samme arealet som for 30 år siden produseres det likevel i dag dobbelt så mye korn og kjøtt, og produksjonen av melk har økt kraftig. Så bøndene er såvisst ikke ukjente med forandringer. De har stått i fremste rekke for å ta i bruk nye maskiner og nytt utstyr. I landbruket er man på stadig søken etter nye og bedre løsninger, og kundene tilbys stadig nye produkter og kvaliteter.

Mønstringen her på Hellerudsletta er del av dette pulserende produksjonslivet; her møtes bønder og utstyrsleverandører; her skal informeres og her skal det drøftes i flere dager - om norsk kvalitetsmat, nye produktmuligheter, etablering av eget foretak, og om miljøteknologi.

Utstillingen står i mulighetenes tegn, men det er også utfordringer i bondens hverdag som må møtes. Her er nok å nevne noen få stikkord; som grensehandel, overproduksjon, behovet for omplasseringer i de offentlige budsjettene, miljøutfordringen, pris- og kostnadsutfordringen.

Ta grensehandelen som ett eksempel. For kjøtt utgjør den nå omtrent like mye som den norske overproduksjonen av kjøtt. Med omleggingen av svensk landbrukspolitikkk reduseres prisene på svenske jordbruksvarer ytterligere. I lys av at nær halvparten av Norges befolkning kan nå svenskegrensen innen en time, legger de svenske tiltakene også et press på den norske næringen. Kravene til pris og kvalitet på våre egne

landbruksprodukter skjerpes. Og uansett hva hver og en av oss må mene om norsk EF-medlemskap, om GATT og internasjonalt samarbeid for øvrig, må også Norge føre en næringspolitikk som kan hevde norsk landbruk overfor denne utfordringen.

Dette må vi gjøre ut fra noen klare kjensgjerninger og mål. Det er for det første et naturgitt faktum at vi ikke kan produsere mat i Norge like billig som i enkelte andre land. Og hva målet angår, må landbruket settes inn i sitt rette samfunnsmessige perspektiv. Vi må opprettholde en matvareproduksjon og livskraftige gårdsbruk både av hensyn til bosettingen, distriktenes utvikling, sysselsettingen og beredskapen.

Landbruket er en bærebjelke i mange av våre distrikter og bygder, men næringen kan ikke alene danne grunnlag for livskraftige lokalsamfunn i det lange løp. Derfor må vi legge opp til en helhetlig bygdepolitikk der husdyrproduksjon med basis i lokale ressurser, suppleres med fremvekst av nye næringer.

Reiselivet gir oss en av disse mulighetene. Den økte turiststrømmen til Norge har ikke minst sammenheng med vårt grønne kulturlandskap; at utlendingene og nordmenn setter pris på aktive gårdsbruk og levende bygder. Norge, sier noen, er i nå i ferd med å bli det ledende grønne reisemålet i Europa.

Derfor må det satses bredt. Bevilgninger til bygdeutvikling og landbrukets utviklingsfond har her gjort det mulig for hundrevis av næringsutøvere, særlig kvinnelige, å skaffe seg nye inntekter og dermed et tryggere grunnlag også for gårdsbruket. Fagkonferansen i morgen, om "Nye næringer i landbruket" har topp aktualitet.

Landbruket er en livskraftig næring. Det ser vi av utviklingen de siste årene. Ut fra oppsatte målsettinger har selvforsyningsgraden økt fra ca 40% i 1977 til over 50% i 1990. I følge Levekårsutvalget har bøndene siden 1980 til dels hatt en bedre inntektsutvikling enn øvrige grupper i samfunnet, og fra 1985 av har det også skjedd en inntektsutjevning innenfor næringen. Statistikken viser videre at nedgangen i antallet bruk er bremset opp i forhold til den takten vi hadde på 80-tallet. Også gjeldsbyrden i landbruket er gått ned, og antallet tvangsauksjoner er meget lavt.

Årets jordbruksavtale er den første etter vinterens behandling av St. prp. nr. 8. Det var mange som på forhånd var skeptiske til de nye retningslinjene, og som hevdet at forhandlingsretten for jordbrukets organisasjoner skulle være svekket. Vi er derfor glad for at det var mulig å oppnå en avtale med Norges Bondelag, selv om det selvsagt ville ha vært enda bedre om også Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde valgt å følge med i innspurten av forhandlingene. Mitt inntrykk er at jordbruket fikk betydelig faktisk innflytelse på utformingen av årets avtale. Forhandlingsretten er altså ikke svekket.

Samlet viser dette bildet av situasjonen i landbruket at Regjeringens og Arbeiderpartiets landbrukspolitik har oppnådd resultater; resultater som er til fordel både for bøndene og for samfunnet som helhet.

Men vi skal videre - i fellesskap. Det skal skje gjennom en samlet innsats hvor det fordres oppmerksomhet fra alle ledd - både hos bønder, bedrifter, organisasjoner og myndigheter. Tre hovedoppgaver peker seg her ut:

- Kostnadene må ytterligere ned.
- Samspillet mellom produksjonsleddene må styrkes, og det må legges enda mer kløkt, kvalitet og kompetanse i produktene og i markedsføringen av dem.
- Miljøarbeidet må få en enda bredere plass i produksjonen.

La meg derfor ved denne anledningen få utdype disse tre innsatsområdene med noen få ord.

Noen vil ha det til at arbeidet for å få ned kostnadene skjer for å ramme bøndene. Det er selvsagt å snu tingene på hodet. Når to-tredjedel av inntektene går med til å dekke kostnader, er det opplagt at mer fornuftige og effektive produksjonsopplegg og kostnadsjakt har mye å si for bondens nettoinntekt.

Husk også at investeringene i anlegg og utstyr i en periode var langt høyere enn det som kan anses som et økonomisk forsvarlig nivå. Derfor må vi utnytte denne produksjonskapitalen bedre - det være seg ved byttelåning, nabosamarbeid, maskinringer og lag eller på andre måter - også de temaer som Landbruk 93 har satt på kjøreplanen.

Det er en nær sammenheng mellom gårdsbrukene, industrien og salgslleddene. Skulle norske jordbruksvarer tape store andeler i hjemmemarkedet, vil industrien stå i fare for å miste sin nærmeste leverandør av råvarer. Og skulle næringsmiddelindustrien bli utkonkurrert på det norske markedet - ja da mister også norske bønder en av sine største kunder. Derfor må vi må i enda sterkere grad enn før, og på en enda mer offensiv måte, se hele produksjonskjeden fra jord til bord under ett.

Selv om vi ikke kan produsere mat like billig i Norge som i flere andre land, bør vi kunne produsere mat av aller høyeste kvalitet. Vårt kjølige klima gjør at sykdommer både på planter og dyr er et lite problem sammenlignet med andre land. Vi kan derfor markedsføre produkter som er framstilt med minimal bruk av sprøytemidler.

Her ligger det muligheter for norsk matvareindustri. Men det vil ikke komme resultater av seg selv. Det må arbeides målrettet, planmessig og disiplinert om næringen skal lykkes, og for at mottoet "fra jord til bord", skal bli noe mer enn et slagord. Utredninger, blant annet fra FAFO, peker på at det er et stort behov for omstillinger i denne industrien. Kostnadene

er høyere enn i våre naboland, og dette knyttes særlig til spørsmålet om hvordan produksjonskapasiteten utnyttes.

Vi står overfor store miljøutfordringer, både i Norge og internasjonalt; og de kan bare løses ved å rette søkelyset på produksjon, forbruk, økonomi og arbeidsliv i alle deler av samfunnet vårt. Derfor står miljøtiltak svært sentralt i det som nå skjer på norske gårdsbruk. Driften må skje med omtanke for naturens tåleevne. Det er ute på åkrene og i driftsbygningene at innsatsen for å oppnå bærekraftig utvikling må finne sted. Målet er at hensynet til miljøet skal være en fullt innarbeidet del av virksomheten på gårdsbrukene.

Opgavene er mange, og for å få det nødvendige temposkifte i miljøarbeidet, har bevilgningene for disse formålene økt gjennom flere år. Og vi ser nå konkrete resultater. Omtrent 1 million dekar ble ikke jordarbeidet høsten 1992, og dette er mer enn måltallet i den opptrappingen det er lagt opp til fram mot 1995. Lagrene for husdyrgjødsel bygges om og utbedres. Det legges gjødselplaner basert på jordanalyser, som blant annet sørger for at vi får ned bruken av fosfor. Samsvaret mellom gjødsling og vekstsesong har blitt bedre, og bruken av høstkorn har økt sterkt med den følge at det vaskes mindre nitrogen ut av jorda.

Detaljer vil nok mange si. Men det er nettopp det som er poenget. Skal vi klare å snu utviklingen i bærekraftig retning, er det de tusen detaljene - rundt om i produksjons- og hverdagslivet som teller. Når Landbruk 93 tilbyr informasjon om riktig gjødsling og riktig foring, er det et talende uttrykk for sammenhengen mellom global tenkning og lokal handling i miljøarbeidet.

Mange er opptatt av EF-saken, og det er et sunt tegn. Norge er en svært åpen økonomi, med mange og sterke forbindelseslinjer til det internasjonale samfunn. Da er det også viktig at spørsmålet om hvordan vi skal forholde oss til denne virkeligheten, stilles høyt på dagsordenen. Med de utfordringer ikke minst Europa nå står overfor, må også Norge finne sin plass i det samarbeidet mellom landene som nå er under så rask utvikling. Det gjelder spørsmål som miljø, fred og sikkerhet, økonomi og sysselsetting.

Dette er i kortversjon bakgrunnen for at Norge har søkt om medlemskap i EF. Nå skal det forhandles og så skal vi, når vi forhåpentligvis kommer fram til et forhandlingsresultat Regjeringen vil kunne anbefale, ta stilling til EF-saken gjennom en folkeavstemming. Da vil alle være med på å bestemme Norges veivalg.

For landbrukets del er det helt klart at EFs landbrukspolitikken av i dag ikke er tilstrekkelig for å opprettholde dagens norske landbruksmønster. Beregninger viser at produksjonen ville holde seg omtrent på samme nivå, men antall arbeidsplasser og bruk av dyrket mark ville gå betydelig ned, særlig i distriktene.

Men EF-kommisjonens vurdering av Norge som søkerland viser at EF er kjent med mange av de problemer norsk landbruk vil få ved et medlemskap etter disse linjene. Kommisjonen skriver da også i sin vurdering av den norske søknaden at ulemper knyttet til landbruksvirksomhet i arktiske og sub-arktiske strøk, til den lave befolkningstettheten og til de høye transportkostnadene, utgjør nye forhold som ikke er dekket av dagens EF-regler.

Vi har grunn til å tro at EF vil være med på en konstruktiv dialog for å finne fram til kriterier og virkemidler som er egnet til å gi det norske landbruket gode fremtidsmuligheter. I den norske debatten er det dem som stadig etterlyser listen med krav om varige norske unntak. Men vi arbeider ikke med noen slik liste. Vi vil ikke at norsk virkelighet skal være et unntak i Europa. Vi vil at regelverket skal utvikle seg slik at vi kan finne vår plass i Europa - med vår natur og våre forutsetninger.

La meg også her få minne om at EF har forandret seg hver gang nye land har blitt medlemmer. Og EF vil forandre seg hvis de tre nordiske land kommer med. Da vil EF-området øke med 50 prosent i areal, mens befolkningen bare vil øke med 5 prosent. EF vil bli utvidet med land som driver landbruk under til dels ganske annerledes naturgitte forhold. Dette er også en viktig bakgrunn for at vi finner det hensiktsmessig å forhandle samtidig med Sverige og Finland.

Vårt mål, under de forestående forhandlingene, er derfor å finne løsninger som gjør at vi kan sikre bosettingen og drive et aktivt landbruk i hele landet.

Jeg vet at vi i Norge har mange dyktige og kunnskapsrike bønder som helt sikkert vil klare de utfordringene som vil komme. Og det spirer av tiltakslyst blant de unge også. Her vil jeg spesielt nevne en av de mange utstillerne; "Distriktsaktiv skole" her på landbruksmessen. Den viser oss hvordan de unge, gjennom sitt skolearbeid, har gått løs på utfordringen om å skape nye jobber - basert på eget blikk for mulighetene og ved å ta de lokale ressursene i bruk.

Å ta ressursene i bruk ut fra nye markedsmuligheter, er også siktemålet med en annen viktig satsing som nå gjøres for å styrke landbruksnæringen. Det gjelder handlingsprogrammet for å fremme salget av ren norsk mat. Dette programmet skal stimulere bedriftene innen den landbruksbaserte produksjonen av matvarer til egne tiltak for å fremme kvaliteten, redusere kostnadene og markedsføre norsk mat. En rekke organisasjoner og etater, med Landbruksdepartementet i spissen, har valgt å samarbeide for et felles mål: At vi skal utvikle, produsere og markedsføre god, norsk kvalitetsmat - med basis i våre egne råvarer.

Deltakerne, produktene og mulighetene i denne

konkurransestrategien blir utførlig presentert her på Hellerudsletta. I dag er dagen da dette handlingsprogrammet skal få sitt eget kjennemerke; sitt logo. Det står her oppe ved siden av meg, og jeg vil nå få foreta den offisielle presentasjonen av "Godt Norsk-merket".

Dette "Godt Norsk merket" kan også stå som symbol på Landbruk 93. Også den vil bli et svært viktig bidrag i arbeidet for å sikre oss et kostnadsbevisst, miljøbevisst og kvalitetsbevisst landbruk. Utstillingen er framtidsrettet, den er topp aktuell. Få arrangører kan med samme rett som Den Norske Landbruksveke, hevde å være både samfunnsengasjert, jordnær og matnyttig. Her forenes visjon og realisme.

Med disse ordene har jeg gleden av å erklære landbruk 93 for åpnet, og ønske alle besøkende, arrangører og utstillere lykke til med dagene her på Hellerudsletta.